

Dyslexie Protocol

versie november 2025

Samen bouwen aan de basis gericht op de toekomst

Inhoudsopgave:

1. Inleiding
2. Definitie van dyslexie
3. De procedure binnen onze school met betrekking tot zorg t.a.v. de leesontwikkeling
4. Overdracht aan Voortgezet Onderwijs

Bijlagen:

1. Signalen c.q. kenmerken van dyslexie
2. Format dyslexiekaart (gesprekskaart)

1. Inleiding

Een van de belangrijke pijlers voor schoolsucces is het technisch op een goed niveau kunnen lezen. Niet alleen goed leesonderwijs, maar ook het creëren van een leescultuur waarbij het leesplezier voorop staat, is van belang.

We willen vooral preventief werken en inzetten op signaleren en remediëren in groep 1 t/m 4. Mocht ondanks het geboden onderwijs de leesontwikkeling niet verlopen zoals verwacht zou mogen worden dan volgen we de procedure zoals beschreven in onderstaand document. Zodra er een verklaring is afgegeven voor ernstige enkelvoudige dyslexie, wordt er in de groepen 5 t/m 8 vooral ingezet op dispensereren (vrijstelling voor bepaalde taken) en compenseren (instrumenten om de belemmering te verminderen).

We zoeken de samenwerking met ouders op t.b.v. de ontwikkeling van het kind. De begeleiding van leerlingen met ernstige leesproblemen is een zaak van overleg en gedeelde verantwoordelijkheid tussen ouders, leerling en school.

2. Definitie van dyslexie.

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.

Dyslexie uit zich bij elk individu anders, maar in het algemeen gesproken geldt het volgende:

- er zijn automatiseringsproblemen bij het (leren) lezen en/of spellen
- deze problemen zijn hardnekkig en resistent tegen behandeling
- er is geen sprake van co-morbiditeit (andere stoornis of problemen die mee kunnen spelen)
- dyslexie is meestal erfelijk bepaald (genetisch risico).

3. De procedure binnen onze school met betrekking tot zorg t.a.v. de leesontwikkeling.

De hulp aan kinderen met ernstige leesproblemen of dyslexie is niet wezenlijk anders dan de hulp aan leerlingen met lichtere leesproblemen. Echter: bij lichtere leesproblemen geldt dat deze in principe te verhelpen zijn en bij dyslexie is het zo dat hulp gedurende meerdere jaren geboden moet worden, terwijl de leesproblemen nooit helemaal verdwijnen.

Ondersteuningsniveau 1 → Goed lees- en spellingsonderwijs in de klas

De basis van goed lees- en spellingonderwijs in de klas. Adequaat ingericht effectief lees- en spellingonderwijs op groepsniveau. Effectief gebruiken van de methode, het bieden van voldoende tijd voor lees- en spellingonderwijs, het zo nodig herhalen van klassikale instructie, kwaliteit van instructie, het klassenmanagement en het hanteren van het leerlingvolgsysteem.

Groep 1-2 : Kleuterplein en Kleuteruniversiteit vanuit gekozen thema

Groep 3 : Veilig leren lezen Kim versie

Groep 4-8 : Estafette lezen (Lite-versie) en PIT spelling

Toetsing:

Groep 1-2

- Toetsen protocol dyslexie 1-2*

Groep 3

- Veilig en Vlot (VLL-toetsen)
- DMT
- AVI (alle leerlingen)
- toetsen protocol dyslexie 3*
- PI-dictee *

Groep 4-8

- DMT
(alle leerlingen leerjaar 4 en leerlingen met vertraagde leesontwikkeling leerjaren 5 t/m 8)
- AVI (alle leerlingen)
- Toetsen protocol dyslexie 4-8*

* afname bij VVE/signaalleerlingen (zie bijlage 1)

Screening door (vrijgevestigde) logopediste

- bij alle 5-jarigen
- bij vermoedens van onderliggende taalproblematiek of fonologische tekorten

Ondersteuningsniveau 2 → Extra begeleiding in de klas door leerkracht of onderwijsondersteuner

Als de leerling onvoldoende profiteert van ondersteuningsniveau 1, wordt het lees- en spellingonderwijs voor deze leerling geïntensiveerd. **Ondersteuningsniveau 2 is een intensivering van ondersteuningsniveau 1:**

Verlengde en verdiepte instructie, herhaling in kleinere stappen, specifiek van inhoud en met meer oefentijd en meer begeleide inoefening.

Het doel van ondersteuningsniveau 2 is dan ook dat de leerling de aansluiting met de methode, en daarmee met de groep, kan behouden.

De effectiviteit van de ondersteuning van de leerkracht en de bestede leertijd bepalen het succes van ondersteuningsniveau 2. In sommige gevallen kan overwogen worden om te stoppen als de leerling weer aansluiting heeft gevonden. Bij andere leerlingen moet gedacht worden aan ondersteuningsniveau 3.

Orthodidactische programma's:

Groep 1-2 : Voorscotbenadering beginnende geletterdheid. (Bouw)

Groep 3 : - Tot de herfstvakantie (Bouw)
- Taal in blokjes

Groep 3-8 : - Taal in blokjes
- Ralfi
- DMT-oefenmap
- Speciale leesbegeleiding
- Tutorlezen.

Afname van toetsen om meer informatie op te halen: EMT / Klepel en PI dictee

Afstemming met ouders en (logopediste) over resultaat en aanpak, overleg IB

Ondersteuningsniveau 3 → specifieke lees- en spellinginterventies

Wanneer ondersteuningsniveau 1 en 2 er niet toe leiden dat de leerling vooruitgang boekt, moeten meer specifieke interventies geboden worden. Specifiek houdt in dit geval in dat de gekozen interventie past bij de leerling en diens behoeften en hiaten in diens lees- en/of spellingontwikkeling.

Om dit helder te krijgen is een nadere analyse van het lees- of spellinggedrag nodig. (eventueel afname Klepel/Emt/pi dictee).

Ondersteuningsniveau 3 is een zoektocht naar de juiste aanpak voor precies die ene leerling. Bij voorkeur vraagt dit om een individuele aanpak naast het aanbod op ondersteuningsniveau 2.

- 2 tot 3x per week 15 min. extra leesonderwijs
- Op de leerling toegespitste interventies en begeleiding
- Inzet van ortho-didactische materialen zoals;

Groep 1-2 : - Voorschothbenadering beginnende geletterdheid
- Bouw

Groep 3 : - Tot de herfstvakantie Bouw
- Taal in blokjes

Groep 4-8 : - Taal in blokjes
- Ralfi
- DMT-oefenmap
- Speciale leesbegeleiding
- Tutorlezen

Afname van toetsing zoals beschreven op ondersteuningsniveau 2.

Deze gegevens worden verwerkt in het plan van aanpak.

Afstemming met ouders en logopediste over resultaat en aanpak.

Opstart onderzoek (vanaf medio groep 4) als de interventies niet het beoogde effect hebben en er sprake blijft van een achterstand.

De school functioneert als poortwachter en verwijst voor verdere informatie naar de gemeente (toegang Jeugd) of naar een onderzoeksinstantie (in samenspraak met ouders/logopedist).

Ondersteuningsniveau 4 → diagnostiek en behandeling door zorgverlener.

Wanneer de lees- en/of spellingontwikkeling achter blijft lopen, ondanks gestapelde ondersteuning, waaronder goed uitgevoerde en voldoende interventies op ondersteuningsniveau 3 worden de problemen hardnekkig genoemd. De leerling stagneert en profiteert niet meer van de geboden interventies.

De school onderbouwt de achterstand door toets resultaten te rapporteren en de geboden ondersteuning op niveau 1, 2 en 3 te documenteren in een leerling dossier (plan technisch lezen).

De zorgverlener stelt vervolgens vast of er inderdaad sprake is van ernstige, hardnekkige en specifieke lees- en spellingproblemen waardoor de diagnose dyslexie gesteld kan worden. Ook gaan ze na of de problematiek dusdanig is dat er een behandeling vanuit de zorg nodig is.

Naast het traject van diagnose / behandeling blijft de school verantwoordelijk voor het bieden van goed lees- en spellingonderwijs op alle niveaus. In overleg met ouders en zorgverlener wordt gezocht naar de optimale invulling daarvan. Wat heeft het kind nodig?

- Afspraken rondom het inzetten van compenserende- en dispenserende materialen en onderwijsbehoeften. (deze worden vastgelegd in Parnassys (zie bijlage 2), in samenspraak met de leerling) → Read & write / into words.
- Voortzetting van de begeleiding op zorgniveau 3

De extra begeleiding wordt doorgezet totdat de leerling het niveau van functionele geletterdheid heeft behaald (AVI E6)

Afname van toetsing zoals beschreven op ondersteuningsniveau 2.

Deze gegevens worden verwerkt in het plan van aanpak.

Start -en evaluatiegesprekken met de behandelaar en/of logopedist/dyslexiespecialist en ouders om doelen vast te stellen en plan van aanpak op te stellen en af te stemmen.

De leerling wordt bij het (bij)stellen van de doelen alsook de aanpak actief betrokken

Traject voor doorverwijzing

Actie	Toelichting	Vervolgactie Onderwijs/begeleiding
Hoofdmeting 1 (DMT / AVI → cito M / E afname)	Afname van gestandaardiseerde toetsen	Effectief leesonderwijs op ondersteuningsniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20/25% behoren extra begeleiding op minimaal ondersteuningsniveau 2.
Tussenmeting (tussen de cito afnames in)	Eventueel vindt deze tussenmeting plaats bij de betreffende leerlingen.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 (en eventueel 3) met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 2 (DMT / AVI → Cito M / E afname)	Afname van gestandaardiseerde toetsen.	Effectief leesonderwijs op ondersteunings- / zorgniveau 1. In elk geval krijgen leerlingen die tot de zwakste 20/25% behoren extra begeleiding op minimaal ondersteuningsniveau 1 en 2. Leerlingen die tot de zwakste 10% behoren, krijgen begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3.
Tussenmeting (tussen de cito afnames in)	Na een periode van 10/12 weken intensieve begeleiding vindt er een tussenmeting plaats. Ruwe scores en vaardigheidsscores van een leerling worden vergeleken met de scores van hoofdmeting 2 om effect van begeleiding te bepalen. Daarna volgt er een tweede periode van 10/12 weken intensieve begeleiding.	Voortzetting van de (extra) begeleiding op ondersteuningsniveau 1, 2 en 3 met eventuele aanpassingen.
Hoofdmeting 3 (DMT / AVI → Cito M / E afname)	Afname van gestandaardiseerde toetsen.	Bepaald wordt welke begeleiding een leerling vervolgens nodig heeft op school en of een leerling voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking komt.
Doorverwijzing?	Een leerling komt voor doorverwijzing naar de zorg in aanmerking als: 1. De scores op de 3 hoofdmetingen waren: Woordlezen: V-(min)-score / laagste 10 % 2. Begeleiding op alle ondersteuningsniveaus voldeed aan de kenmerken van effectief handelen.	Ook tijdens en na de behandeling in de zorg krijgen leerlingen extra begeleiding. Hoe de leerling in het onderwijs kan worden begeleid wordt afgestemd met de zorgverlener.

4. Overdracht aan voortgezet onderwijs

Op het moment dat een leerling met dyslexie doorstroomt naar het Voortgezet Onderwijs dragen wij zorg voor de overdracht van de benodigde informatie middels het onderwijskundige rapport.

Hierin wordt duidelijk aangegeven welke specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoefte deze leerling heeft en welke begeleiding is geboden.

De ouders zijn verantwoordelijk voor het aanreiken van de dyslexieverklaring aan het Voortgezet Onderwijs.

Bijlage 1: Signalen/kenmerken van dyslexie

Signalen groep 1-2

Op de kleuterleeftijd (groep 1 en 2) is dyslexie nog niet vast te stellen. Wel kunnen er een aantal signalen zijn die aanleiding geven om het kind extra in de gaten te houden. Bijvoorbeeld wanneer het kind:

- een algemeen zwak taalniveau heeft
- slecht versjes kan onthouden en slecht kan rijmen (minder ontwikkeld taalgevoel)
- moeite heeft met het aanleren van willekeurige afspraken, zoals de namen van kleuren, dagen van de week.
- zwakkere fonologische vaardigheden, fonemisch bewustzijn.

Niet alle kinderen met deze problemen ontwikkelen echter dyslexie. Een vertraagde spraak-taalontwikkeling en dyslexie in de familie heeft wel een zekere voorspellende waarde.

Signalen groep 3

- lang spellend lezen of vroeg radend lezen
- links en rechts
- moeite met aandacht voor verbale informatie
- klank-tekenkoppeling verloopt traag, letters worden gespiegeld
- moeite met analyse en synthese
- moeite om het verschil te horen tussen klanken als m en n, t en k, ba en da, met ritme, klemtoon en de betekenis van woorden
- moeite om verschil te zien tussen bijvoorbeeld p en q, b en d, en met volgorde in woorden (zodat omkeringen en weglatingen het gevolg zijn)
- moeite met het inprenten van reeksen (bijv. tafels), met het onthouden , woordcombinaties, uitdrukkingen en gezegdes
- moeite met ruimtelijke kenmerken van taal/richtingsproblemen: lees-en schrijfrichting
- Verwisseling, omkering en spiegeling van de tweeklanken

Signalen groep 4

- een hekel aan hardop lezen
- lang spellend lezen
- veel radend lezen
- vaak struikelen bij het lezen
- vaak een woord overslaan
- delen van woorden weglaten
- woorden die hetzelfde klinken door elkaar halen
- een groeiend verschil tussen het leesvermogen en het vermogen een verhaal te begrijpen
- Spellingproblemen (moeite met het oproepen van het juiste beeld van de letter of het woordbeeld)
- Automatiseringsproblemen (ook bij rekenen)
- Moeite met het aanleren van reeksen: alfabet, dagen van de week, maanden van het jaar

Signalen bovenbouw

In de bovenbouw van de basisschool is het leesonderwijs erop gericht om leerlingen steeds meer woorden te leren lezen, steeds zelfstandiger te maken en door middel van lezen informatie op te laten doen en hun kennis uit te breiden. De signalen van dyslexie in de bovenbouw zijn te herkennen aan een toenemende weerstand tegen leestaken en/of toenemende faalangst en kenmerken die opvallen.

Bij het **hardop lezen** valt op dat de leerling:

- te traag leest
- veel spellend leest
- veel fouten maakt door het raden van woorden
- een grote weerstand en/of faalangst tegen leesbeurten ontwikkelt

Bij de **spelling** valt op dat de leerling:

- veel spellingsfouten maakt bij vrije schrijfoopdrachten
- vaak fonetisch spelt (letterlijk opschrijft wat hij hoort)
- de spellingsregels slecht onthoudt
- zichzelf niet of nauwelijks corrigeert

Bij het **schrijven** valt op dat de leerling:

- een traag schrijftempo heeft
- vaak een onleesbaar schrift heeft met veel doorhalingen (hoeft niet door een motorisch probleem te komen)

Bij het **snel benoemen** valt op dat de leerling (taken die te maken hebben met het snel benoemen of de belasting van het verbale, korte termijn geheugen).

- problemen heeft met het onthouden van namen of het ophalen van namen uit het geheugen, bijvoorbeeld bij vakken als geschiedenis en topografie.

Signalen voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs vallen deze kinderen op omdat ze:

- heel veel nieuwe woorden tegelijk moeten leren en vaak onder tijdsdruk moeten presteren
- vreemde talen krijgen, waarbij de spellingsregels vaak onduidelijk zijn
- moeite hebben met het aanbrengen van structuur in het huiswerk

Bijlage 2: Format dyslexiekaart

Dyslexiekaart (Gesprekskaart)	
Naam	
Schooljaar	
Datum dyslexieonderzoek/verklaring	
- De leerling die in bezit is van deze kaart heeft een dyslexieverklaring, afgegeven door een GZ-psycholoog. - Eind van elk schooljaar; evaluatie en vaststelling nieuwe kaart voor het nieuwe schooljaar met de eigen leerkracht. - Leerkracht verwerkt de afspraken van de dyslexiekaart in de onderwijsbehoeften van de leerling in ParnasSys. - De afspraken worden samen met de leerling besproken, maar uiteindelijk ligt de beslissing bij de leerkracht.	

Compenserende afspraken			
Algemeen			
Lettertype	Verdana 14	Century Gothic 14	Anders;
Regelafstand 1,5			
Toetsen (methode – LIB)			
	Rekenen	Spelling	Begrijpend lezen
Schriftelijk			
Digitaal			
Mondeling			
Dispenserende afspraken (bijv. andere normering)			
(Begrijpend) lezen – thematisch werken			
Verminderen van opdrachten			
Vergrote versie van de tekst			
Leesmaatje - werken met critical friends			
Voorleesfunctie			
Teksten voorbereiden (pre-teaching)			
Digitaal de opdrachten maken			
Spelling			
Taal in blokjes – stappenplan inzetten			
Gebruiken van strategiekaart/opzoekboekje			
Gebruiken van controlekaart (nakijkboekje)			
Gebruiken van spellingcontrole op de computer			

Digitaal de opdrachten maken	
Rekenen	
Verminderen van opdrachten	
Opdrachten mondeling laten maken/afmaken	
Werken met critical friends bij verhaaltjes sommen	
Gebruiken van tafelkaart	
Gebruiken van deeltafelkaart	

Handtekening leerling	Handtekening leerkracht

